

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävä taide | Musiikki

2019

Nathalia Hyvärinen Kanerva

LAULAJA TARINAN KERTOJANA

– matka yksinlaulujen valmistamisesta niiden
esittämiseen

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävä taide | Musiikki

2019 | 25 sivua, 3 liitesivua

Nathalia Hyvärinen Kanerva

LAULAJA TARINAN KERTOJANA

- matka yksinlaulujen valmistamisesta niiden esittämiseen

Tämä opinnäytetyö koostuu taiteellisesta ja kirjallisesta osasta. Laulumusiikki on molempien osien keskiössä. Opinnäytetyön taiteellinen osuus Laula tyttö -teatteriesitys on painotettu osio. Taiteelliseen opinnäytetyön kokonaisuuteen kuuluu myös Laulun B-kurssitutkintokonsertti.

Kirjallinen osa on kirjoittajan henkilökohtainen tutkimusretki prosessista, joka alkaa liedin valitsemisesta jatkuen sen harjoitusvaiheesta sen esittämiseen liedkonsertissa. Tässä opinnäytetyössä etsitään vastausta kysymykseen, mitkä ovat laulajan keinot välittää tarinaa yleisölle laulumusiikin kautta. Kirjallisessa opinnäytetyössä pohditaan, minkälaisia eroja on laulajan valmistautumisessa laulamaan "flyygelin mutkassa", tai teatterilavalla.

Opinnäytetyön taiteellisessa osassa käsitellään myös tarinan välittämisen keinoja laulaen, mutta siitä näkökulmasta, jossa laulaja valmistaa laulun teatterilavalle. Laula tyttö -teatteriesitys toteutettiin yhdessä Marianna Metsälammen kanssa, joka opiskeli teatteri-ilmaisun ohjaajaksi. Tässä teatteriesityksessä yhdistettiin klassinen musiikki ja teatteri. Laulajasta tuli näyttelijä, jonka vuorosanat korvattiin laulumusiikilla.

ASIASANAT:

Lied, Laulumusiikki, Teatteri, Yksinlaulu

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Fine Arts | Music

2019 | 25 pages, 3 appendices

Nathalia Hyvärinen Kanerva

THE LEADER SINGER AS A NARRATOR OF THE STORY

- A trip from the preparing of the solo singing to the presentation

This thesis consists of an artistic and a written part. In the centre of both parts is vocal music. The artistic part of the thesis "Laula tyttö" theatre performance is emphasized. The artistic part of the thesis includes also the B-exam, the final exam of singing in Bachelor level.

The written part is the author's personal expedition about the process of preparing the song she has chosen through the practicing of the song until to the concert, the presentation of the song on the stage. In this thesis, the answer is sought to the question what are the singer's methods to transmit the story of the song to the audience by singing the vocal music. In the written thesis it is compared how the singer prepares herself to sing "in the turn of the grand piano" and how it is different when preparing a song for the theatre platform.

In the artistic part of the thesis the transmitting the story of a song is also handled, but from that point of view in which the Lieder singer makes the song to the theatre platform. "Laula tyttö" theatre performance was carried out together with Marianna Metsälampi who was studying directing of the theatrical expression. In this theatre performance, the classical music and theatre were combined. The Lieder singer became the actor whose lines were replaced with Liedmusic.

KEYWORDS:

Lied, Vocal music, Theater, Solo singing

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LIEDMUSIIKKI	8
2.1 Pienet, mutta merkitykselliset yksityiskohdat laulumusiikissa	8
2.2 Liedin tulkintaan vaikuttavia tekijöitä	9
2.3 Yhteistyö pianistin kanssa Helsinki Lied -kilpailussa	10
2.4 Laulaja flyygelin mutkassa	11
3 YKSINLAULUJEN VALMISTAMINEN JA ESITTÄMINEN	13
3.1 Johannes Brahms: Ständchen Op. 106 nro. 1 (Serenadi)	13
3.2 Ture Rangström: Flickan under nymånen nro. 2 (Tyttö uudenkuun alla)	16
4 LAULA TYTTÖ -TEATTERIESITYS	18
4.1 Laulaja teatterilavalla	18
4.2 Mintun roolihahmo	20
5 LOPUKSI	23
LÄHTEET	24

LIITTEET

Liite 1. Leevi Madetoja: Talvikuutamolla (nuottiesimerkki)

Liite 2. Laula tyttö- juliste

Liite 3. Laula tyttö -teatteriesityksen tallenne (linkki)

KUVAT

Kuva 1. Minttu lapsena	20
Kuva 2. Minttu aikuisena	22

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

Aaria	Oopperaan sävelletty yksinlaulu, jossa on mukana orkestrisäestys (Heilmann, M. 2009)
Duetto	Oopperassa esitetty kohtausta, jossa laulaa kaksi laulajaa
Duo	Muodostuu kahdesta esittäjästä, jotka esittävät yhdessä samaa laulua
Ensemble	(Fr. "yhdessä") Ryhmä laulajia tai instrumentalisteja (Heilmann, M. 2009)
Laulu	Ihmisäänelle sävelletty tai sillä esitettävä sävellys (YSA)
Lied	Saksalainen laulu (Murtomäki, V. 2005). Lied on myös taidemusiikin laji, jota voidaan käyttää yleisnimityksenä minkä kielisestä laulumusiikista tahansa
Liedkonsertti	Yleisölle järjestetty musiikkiesitys, jossa esitetään pianosäestyksellisiä lauluja
Liedlaulaja	Henkilö, joka laulaa pianosäestyksellisiä lauluja
Ooppera	Euroopan musikaalisen näytelmän laji (Heilmann, M. 2009)
TFO	Turun Filharmoninen Orkesteri
Yksinlaulu	Eurooppalaiseen taidemusiikkiperinteeseen kuuluva säestysellinen soololaulu sävellystyyppinä (YSA)
YSA	Yleinen suomalainen asiasanasto

1 JOHDANTO

Olen aina pitänyt liedin esittämisestä. Se on minulle tärkeä aihe ja lähellä sydäntäni. Liedin valmistaminen on mielenkiintoinen ja monipuolinen prosessi. Varsinkin pienten yksityiskohtien tarkastelu liedissä on mielestäni kiehtovaa. Liedin tulkinta voi olla välillä todella intensiivistä ja tunnetasolla voidaan mennään hyvin syvälle. Rakastan liedissä yhteismusisointia pianistin kanssa, mutta ennen kaikkea nautin siitä, että pääsen lähelle yleisöä ja saan jakaa kuulijoille laulun tarinan.

Liedmusiikki on viime aikoina tullut hyvin ajankohtaiseksi klassisen musiikin piireissä. Esimerkiksi Suomen Lied-akatemia ry järjestää liedin mestarikursseja entistä enemmän. Kyseinen yhdistys järjestää myös koulutuspäiviä, joissa käsitellään erilaisia liedmusiikkiin liittyviä aiheita. Vuosina 2015 ja 2018 Helsingissä on järjestetty Helsinki liedkilpalu, joka on nimenomaan tarkoitettu liedpareille.

Liedmusiikissa laulaja työskentelee yhdessä pianistin kanssa ja heitä kutsutaan liedpariksi tai duoksi. Liedopetuksessa opettaja pyrkii tutustuttamaan liedparit mahdollisimman monen eri säveltäjän yksinlauluihin.

Klassisen musiikin laulajat voivat erikoistua uransa aikana esittämään yhtä tai useampaa eri tyyliä riippuen siitä, millaista ohjelmistoa he laulavat. Tyyliä voivat olla esimerkiksi ooppera, liedmusiikki, modernimusiikki tai vanhamusiikki. Itse olen päässyt opiskelujeni aikana esittämään näitä kaikkia tyyliä Turun konservatoriossa sekä Turun Taideakatemiassa.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa keskityn laulumusiikkiin. Käsitelen asioita, jotka ovat vaikuttavia tekijöitä tasokkaan liedin valmistamisessa ja sen esittämisessä. Kerron, kuinka valmistan laulut harjoitusvaiheesta esityskuntoon konserttilavalle. Esimerkkikapaleiksi olen valinnut Johannes Brahmsin säveltämän *Ständchen* Op. 106 nro. 1, laulusarjasta *Five Lieder* (sävelletty vuosina 1886-88) (Stark, L. 1995, 327). Toinen esimerkkilaulu on Ture Rangströmin säveltämän *Flickan under nymånen* nro. 2, laulusarjasta *Five ballads to poems by Bo Bergman* (sävelletty vuonna 1924) (Wallrup, E. 2016). Molemmat laulut sisältyivät minun B-kurssitutkintokonserttiini. Konsertti järjestettiin 21.5.2019 Sigyn-salissa. B-kurssitutkintokonserttini kuuluu taiteellisen opinnäytetyöni kokonaisuuteen *Laula tyttö* -teatteriesityksen lisäksi.

Opinnäytetyöni taiteellinen osio on Laula tyttö -teatteriesitys, jossa käsittelen laulumusiikkia hieman eri näkökulmasta kuin kirjallisessa osiossa. Tämä taiteellinen opinnäytetyö toteutettiin yhdessä teatteri-ilmaisun ohjaajaksi opiskelevan Marianna Metsälammen kanssa. Hänellä oli opinnoissaan jakso, jossa hänen piti ohjata oma teatteriesitys. Tässä esityksessä yhdistettiin klassinen musiikki ja teatteri.

Teoksen aiheena oli lapsen kasvutarina aikuiseksi. Laulajista tehtiin näyttelijöitä, joiden vuorosanat korvattiin laulumusiikilla. Asetelma poikkesi merkittävästi perinteisestä liedkonsertista, jossa normaalisti laulaja esiintyy ”flyygelin mutkassa”. Tässä teatteriesityksessä kaikki esiintyjien eleet tehtiin korostetummin kuin liedkonsertissa ja pienen teatterilavan jokainen kohta otettiin käyttöön.

Konsepti oli minusta mielenkiintoinen, koska sain esittää minulle jo entuudestaan tuttuja lauluja. Minusta tuli näyttelevä laulaja ja esitin laulumusiikkia teatterilavalla sellon sekä harmonikan säestyksellä.

Kirjallisessa opinnäytetyössäni vertailen keskenään niitä taitoja, mitä laulajalta odotetaan hänen esiintyessään ”flyygelin mutkassa” ja niitä taitoja, mitä laulajalta edellytetään teatterilavalla. Pohdin opinnäytetyössäni mm. seuraavia kysymyksiä: Onko laulajan omien henkilökohtaisten kokemusten suotavaa antaa vaikuttaa hänen esittämäänsä laulun tulkintaan? Miten esiintymiseni ”flyygelin mutkassa” eroaa esiintymisestääni teatterilavalla?

Tavoitteenani on opinnäytetyöni avulla tulla paremmin tietoiseksi siitä, mitkä ovat erottavia ja mitkä yhdistäviä tekijöitä silloin, kun laulan liedä perinteisesti ja silloin, kun toimin näyttelevänä laulajana teatterilavalla. Toivon hyötyväni tästä tiedosta jatkossa musiikkialan työssä laulajana ja laulopedagogina.

2 LIEDMUSIIKKI

Liedmusiikilla on pitkä historia. Sana lied tulee saksankielestä ja se tarkoittaa suomeksi laulua tai laulelmaa. Musiikillisesti liedillä viitataan laulajan ja pianistin väliseen yhteistyöhön. Sitä käytetään myös yleisnimityksenä mistä tahansa erikielisestä laulumusiikista.

Jo ennen romantiikan aikaa liedä sävelsivät klassismin tunnetuimmat säveltäjät, kuten Mozart, Haydn ja Beethoven. Tutkiessani heidän liedejään huomasin, että monen liedin kohdalla musiikillinen rakenne on hyvin yksinkertainen ja selkeä. Pianon osuudet lähinnä tukevat melodiaa, eikä niillä ole isompaa roolia liedin kokonaisuuden kannalta. Esimerkiksi Beethovenin liedissä *Ich liebe dich* (Beethoven *Ausgewählte Lieder*, 1983, 70-71) pianisti soittaa joko murtosointumaisesti sävellajin sävelijä tai pitkiä sointuja. Toinen hyvä esimerkki on Mozartin *Die Zufriedenheit K.473* (Songs for solo voice and piano – Wolfgang Amadeus Mozart, 1993, 22-23), jossa pianisti soittaa täsmälleen samat äänet kuin laulaja laulaa. Ajan myötä liedmusiikki on kehittynyt ja sävellystapa on tullut monivivahteisammaksi.

Liedissä runo on kaiken lähtökohta. Runot koostuvat suurista tunteista kuten rakkaus, suru ja ilo. Ne voivat myös käsittää vakaviakin aiheita, kuten kuolema. Ennen liedin varsinaista säveltämistä säveltäjät ovat usein valinneet heitä puhuttelevan runon, josta he luovat oman tulkintansa eli he säveltävät sille musiikillisen ilmaisuasun. Inspiraatiota säveltäjät hakivat usein luonnosta, kirjallisuudesta ja muusta taiteesta. Liedparien tehtävä on saada runoilijan sekä säveltäjän ääni kuuluviin liedin kautta.

Liedin ns. kulta-aika sijoitetaan Saksaan 1800-luvun alkupuolelle, jolloin klassismista siirryttiin romantiikan aikaan.

2.1 Pienet, mutta merkitykselliset yksityiskohdat laulumusiikissa

”Niin hiljainen on katu, on kuulas tähtiyö, ja vanha kirkonkello jo kahtatoista lyö” (Uusitalo H. 1987, 52-53 Talvikuutamolla.)

Leevi Madetojan säveltämä laulu *Talvikuutamolla* sai minut kiinnostumaan laulumusiikista aivan uudella tavalla. Aloin nähdä asioita uusin silmin ja ymmärtää paremmin sitä, että jokaisella pienellä yksityiskohdalla on tärkeä rooli teoksen kokonaisuuden kannalta.

Talvikuutamon esitysohje on lento (moderato), mikä tarkoittaa, että laulu soitetaan koh- tuullisen hitaasti. Gustav Djupsjöbacka luonnehtii suomalaista liedä vähäeleiseksi ja in- tiimiksi lauluksi, jossa keskiyön kellon lyönnit jaksottavat valvojan mietteet (Djupsjö- backa, G. 2002, 10).

Laulun alussa, sen yhdeksässä ensimmäisessä tahdissa, tekstissä kuvaillaan talvista yömaisemaa. Teksti kertoo vanhasta kirkonkellosta, jonka viisarit lyövät kaksitoista. Pia- notekstuuriin säveltäjä on säveltänyt oikean käden soitettavaksi kaksitoista puolinuottia ja neljäsosanuottia vuorotellen kuvaamaan noita kahtatoista kellon lyöntiä. Näin syntyy kellon lyöntejä imitoiva kuulokuva (Liite 1).

2.2 Liedin tulkintaan vaikuttavia tekijöitä

Vaikka liedejä on sävelletty paljon, on mistä valita oma ohjelmisto, niin aina kilpailuohjel- mistossa kuullaan monia samoja liedejä - ns. iki-klassikoita. Mielenkiintoisinta silti on, että samat liedit kuulostavat aina erilaiselta eri laulajien esittämänä. Laulajan tulkintaan vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi laulajan omat henkilökohtaiset kokemukset, näke- mykset ja tuntemukset. Myös pianistin näkemykset vaikuttavat liedin lopputulokseen. Liediä valmistettaessa ja esittäessä on tärkeitä tehdä tiivistä yhteistyötä, ymmärtää toi- sen osapuolen näkemyksiä ja ottaa huomioon toisenkin osapuolen mielipiteet. Liedin tul- kitseminen on parhaimmillaan todella rikasta, koska jokainen kokee musiikin tulkintaan liittyvät asiat yksilöllisesti. Kehon kieli on liedeissä myös merkittävästi vaikuttava tekijä. Siksi ei ole olemassa kahta samanlaista liedin tulkintaa.

Minun ja pianistin välinen yhteistyö alkoi vuonna 2014. Viiden vuoden aikana olemme esiintyneet aktiivisesti Turussa ja yhteistyömme on jatkuvasti syventynyt. Yleisöltä ker- ran saadussa palautteessa sanottiin, että olemme kuin yksi instrumentti, joka hengittää yhdessä. Omien kokemuksieni pohjalta voin sanoa, että yhteistyö syvenee vain teke- mällä musiikkia ja olemalla avoin. Laulajan on mielestäni tärkeitä ottaa huomioon myös pianistin tunteet ja näkemykset tulkinnallisiin asioihin.

Syksyllä vuonna 2018 olin kilpailemassa yhdessä pianistini kanssa Helsinki Lied -kilpai- lussa. Tämä oli toinen kerta, kun osallistuimme tähän kyseiseen kilpailuun. Osallis- tuimme kilpailun A-sarjaan, jossa kilpailivat yli 25-vuotiaat kilpailijat. A-sarja oli jaettu kol- meen erään, jossa ohjelmiston soivakesto oli alkuerässä 10 minuuttia, välierässä 15 mi- nuuttia ja finaalissa 20 minuuttia. Valmistauduimme kilpailuun vuoden verran ja yhteensä

harjoittelimme lähemmäs 20 erilaista liedä. A-sarjaan oli vielä pakollisena osiona valmistaa yksi vuonna 1990 tai sen jälkeen lauluäänelle ja pianolle sävelletty teos.

2.3 Yhteistyö pianistin kanssa Helsinki Lied -kilpailussa

Helsinki Lied -kilpailuun osallistuminen toista kertaa oli huomattavasti rennonpaa kuin ensimmäisellä kerralla. Muistan, että ensimmäinen osallistumiseni kilpailuun jännitti todella paljon, koska kilpailu järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2015, eikä silloin tiennyt mitä odottaa. Toisella kerralla olo oli paljon varmempi, koska tiesimme yhdessä pianistin kanssa, mitä odottaa koko kilpailulta. Meillä oli selkeämpi visio siitä, mitä liedejä haluaisimme kilpailuun valmistaa. Harjoittelimme lähemmäs 20 erilaista liedä, joista valikoimme lopulliseen kilpailuohjelmistoon 18 liedä. Pylimme valikoimaan sellaisia yksinlauluja, joissa molemmilla osapuolilla on tärkeä rooli kokonaisuuden kannalta. Hyviä esimerkkejä kilpailuohjelmistosta ovat mm. Ture Rangströmin Flickan under nymånen nro. 2 (Ture Rangström Sångar, 1980, 20-23), Maurice Ravelin laulusarja Five greek folk songs (Ravel Five Greek folk songs: for voice and piano, 1962, 3-17), Jean Sibeliuksen Soluppgång Op. 37 nro. 3 (Jean Sibelius Complete Works: Series VIII: Works for solo voice: Vol.2, 1998, 114-117) ja Hugo Wolfin In dem Schatten meiner Locken (Hugo Wolf Spanish and Italian Songbooks, 1989, 37-39). Kaikissa näissä yksinlauluissa molemmat osapuolet osallistuvat selkeästi tarinan kerrontaan.

Syvensimme yksinlaulujen tulkintaa tekemällä käännökset yhdessä. Joskus harjoituksissa soittamisen lisäksi keskustelimme runoista ja analysoimme niitä. Yhdessä tekeminen toi luottamusta toiseen ja mielipiteet asioista uskalsi sanoa suoraan. Yhteistyömme sujui entistäkin paremmin. Oman harjoittelun lisäksi veimme yksinlauluja välillä minun laulutunneille, Turun konservatorion lied- kurssille sekä Suomen Lied-akatemia ry:n mestarikursseille. Muilta musiikin ammattilaisilta saatu palaute oli arvokasta ja sen kautta saimme uusia näkökulmia asioihin. Niiden avulla pystyimme vielä syventämään omaa tulkintaamme yksinlauluissa.

Valitettavasti tässä kilpailussa emme tällä kertaa edenneet alkuerää pidemmälle. Harmitusta onneksi lievitti positiivinen palaute ja ystävät, jotka kannustivat meitä kilpailussa. Loppujen lopuksi olen kaikin puolin tyytyväinen meidän suoritukseemme! Me teimme parhaamme ja omaan suoritukseen voi olla erittäin tyytyväinen. Positiivinen palaute auttaa ja kannustaa eteenpäin.

Tulemme varmasti jatkamaan yhteismusisointia jatkossakin, koska saimme jakaa upeita tarinoita liedkappaleiden kautta. Me saimme kontaktin yleisöön, joka selvästi nautti esi-tyksestämme.

2.4 Laulaja flyygelin mutkassa

Kun ajattelemme sanaa liedkonsertti, mieleemme saattaa tulla ensimmäisenä mielikuva konserttilavasta, jonka keskelle on sijoitettu suuri musta flyygeili. Iltakonserteissa flyygeili saattaa olla lisäksi valaistu spottivaloilla, jolloin sen kiiltävä musta pinta näyttää komealta ja juhlalliselta. Oli kyseessä sitten millainen konsertti tahansa, niin perinteisesti laulaja tai soolosoittaja asettuu flyygelin mutkaan ja esittää siitä yleisölle kappaleensa.

Dorothy Irvingin mukaan sanan ”konsertti” voisi korvata esimerkiksi sanoilla luento, teat-teriesitys tai esitelmä, sillä näillä kaikilla neljällä tilanteella on samankaltainen päämäärä. Hyvin yksinkertaistettuna ihminen (”lähettäjä-taiteilija”) haluaa välittää jotain (”viesti-mu-siikki”) toiselle ihmiselle (”vastaanottaja-yleisö”) (Irving, D. 2002, 27-28). Mielestäni lau-laja on liedkonsertissa tarinan kertoja ja hän välittää runon sisältämän tarinan yleisölle. Minusta tarinankerronta on merkityksellistä, se on liedkonsertin tarkoitus.

Liedopetuksessa puhutaan paljon ”flyygelin mutka” -ilmiöstä. Jotkut haluaisivat jopa luo-pua tästä pitkään vallinneesta perinteestä, koska joidenkin mielestä se vain rajoittaa esiintyjää. Esimerkiksi ruotsalainen baritonilegenda Håkan Hagegård sanoo pitämällään mestarikurssillaan, jota Hilikka Särkkä raportoi Ylen artikkelissa (Särkkä H. 2013), että flyygelin mutka ei ole hänestä ihanteellisin paikka seistä, vaan flyygelin takaosa, koska sieltä käsin laulajan on helpompaa saada kontakti pianistiin. Olen täsmälleen samaa mieltä hänen kanssaan, koska yhteismusisoinnissa tärkeintä on aina kontakti toiseen ihmi-seen. Ja vaikka laulaja esiintyykin kasvot yleisöön päin, niin pelkästään laulajan hengi-tyksen kautta pianisti saa paremman kontaktin laulajaan.

Perinteisissä liedkonserteissa laulajien esiintyminen on usein hyvin niukkaeleistä, koska joidenkin koulukuntien mukaan laulajan liiallinen elehtiminen häiritsee kokonaisuutta ja vie huomion pois itse musiikista. Tässä kohtaa on hyvä muistaa, että luonnolliset eleet laulaessa eivät ole sama asia kuin häiritsevät maneerit. Mielestäni esiintyjän luonnolli-nen liikkuminen ja eleet ovat aina sallittuja, jos ne ovat aitoja ja sopivat esitettävän liedin sisältämän tarinan esille tuomiseen. Jos laulaja vain ”pönöttäisi” paikallaan, niin katsojan näkökulmasta laulaja näyttäisi erittäin jännittyneeltä eikä lainkaan rennolta.

Kirjo Lintisen vuonna 1998 säveltämä laulu Entten tentten – suomalainen lastenloru (Entten tentten – suomalainen lastenloru, Lintinen, K., 2000, 1-6) on hyvä esimerkki yksinlaulusta, joka sisältää paljon yksityiskohtia ja esiintymisohjeita. Kyseisessä laulussa laulaja lausuu lasten lorua ja häntä kehoitetaan osoittamaan sormella itseään, yleisöä tai pianistia. Lopulta laulajaa ohjeistetaan poistumaan lavalta ”voittajana”. Pianistin puolestaan tulee soittaa loppusoitto ”ärsyyntyneesti”, sulkea pianonkoskettimien kansi ja poistua sitten paikalta. Säveltäjä on antanut edellä kuvattuun toimintaan varta vasten omat ohjeensa.

Mutta aina asia ei ole näin. Joskus turha liikkuminen voi olla riski duon esiintymiselle ja tulkinnalle. Jos laulaja siirtyy liikaa pois flyygelin luota, niin vaarana voi olla kontaktin menettäminen pianistiin. Esimerkiksi kerran Helsinki Lied -kilpailussa eräs laulaja tuli niin lähelle lavan reunaa, että se sai minut miettimään esityksen aikana, että kuinka hän aikoo palata takaisin flyygelin viereen? Ajattelin, että eihän laulaja voi kääntää selkäänsä yleisölle kesken esityksen. Lopulta laulaja siirtyi takaisin paikallensa vasta kappaleen loputtua. Vaikka laulaja ja pianisti soittivat taidokkaasti, niin katsojana huomioni kiinnittyi aivan muuhun, kuin itse lieettiin ja heidän tulkintaansa.

3 YKSINLAULUJEN VALMISTAMINEN JA ESITTÄMINEN

Lukuvuosi 2018 - 2019 oli opintojeni haastavin jakso. Olin mukana monessa koulun musiikkiprojektissa, osallistuin kahden eri kuoron toimintaan, lauloin solistina TFO:n Nuorten solistien konsertissa ja suoritin B-kurssitutkintokonserttini. Marraskuussa 2018 sovimme opettajani kanssa, että B-kurssitutkintokonsertti pidettäisiin 21.5.2019 Sigyn-salissa. Kun olimme saaneet päätettyä konserttipäivän, alkoi tehokas ohjelmiston kokoaminen. Lopulliset kurssitutkintokappaleet löin lukkoon joulukuussa 2018, jotta niiden harjoittamiseen jäisi mahdollisimman paljon aikaa. Pysin valitsemaan sellaiset kappaleet, joissa pääsisin tuomaan esiin ääneni parhaita puolia ja joiden omaksuminen olisi suhteellisen helppoa. Valitsin tähän kirjalliseen opinnäytetyöhöni yhdeksästä kurssitutkintokappaleestani esimerkkitaupauksiksi saksankielisen liedin ja pohjoismaalaisen laulun.

3.1 Johannes Brahms: Ständchen Op. 106 nro. 1 (Serenadi)

Minulla on ollut yleensä tapana valita liedejä, joissa pääsen luomaan herkkiä sekä mystisiä tunnelmia. Erityisesti surulliset ja melankoliset liedit ovat aina olleet itselleni luontevia valintoja, koska tunnelmaltaan haikeat liedit sopivat äänelleni. B-kurssitutkintokonserttiin tulee valita esitettäväksi kaksi saksankielistä liedä. Ensimmäiseksi olin valinnut Hugo Wolfin haikean liedin *Verschwiegene liebe*, jossa lauletaan vaijetusta rakkaudesta. Toiseksi piti valita iloisempi lied, jotta liedkonsertin tunnelma ei kävisi liian raskaaksi yleisölle. Tutkin ja kuuntelin paljon monien eri säveltäjien erilaisia liedejä. Lopulta löysin tarkoitukseen sopivan Johannes Brahmsin *Stänchen* nimisen liedin. Sen iloinen melodia jäi heti mieleeni ja se tuntui sopivan hyvin itselleni laulettavaksi.

Aloitin liedin työstämisen ensin lukemalla tekstin ja tutustumalla kappaleen sävellyshistoriaan. Johannes Brahms sävelsi *Stänchenin* vuonna 1886 – 1888 välisenä aikana. Stark mainitsee kirjassaan, että liedin teksti löytyy *Gedichen* kootuista runoista, jonka ovat koonneet yhdessä Stuttgart ja Tübingen vuonna 1840. Stark mainitsee myös tekstissään, että alun perin runo kuitenkin ilmestyi vuonna 1830 luonnoskirjassa, joka sisälsi runojen lisäksi musiikillisia sävellyksiä ja runoilija Franz Kuglerin havainnollistavia piirroksia (Stark, L. 1995, 328).

Der Mond steht über dem Berge,
So recht für verliebte Leut’;
Im Garten rieselt ein Brunnen,
Sonst Stille weit und breit.

Neben der Mauer in Schatten,
Da steh’n der Studenten drei
Mit Flöt’ und Geig’ und Zither
Und singen und spielen dabei.

Die Klänge schleichen der Schönsten
Sacht in den Traum hinein,
Sie schaut den blonden Geliebten
Und lispelt: “Vergiss nicht mein!”

Teksti: Franz Kugler (1808-1858)
(Stark, L. 1995, 327)

Kuu loistaa vuorten yllä,
kuin se olisi rakastuneita varten;
puutarhassa solisee puro,
muualla ympärillä vallitsee hiljaisuus.

Varjossa muurin vierellä seisoo
kolme opiskelijaa, mukanaan
heillä on huilu, viulu ja sitra. Niiden
kanssa he laulavat ja soittavat.

Sävelet hiipivät hiljaa kauneimpiin
uniin. Hän katsoo vaaleaa rakastaan
ja kuiskaa: ”Älä unohda minua!”

Käännös: Nathalia Hyvärinen Kanerva

Liedin työstämisessä runosta tulee ensin tehdä suora käännös. Olenaisen tärkeää on kääntää itse runo omalle äidinkielelle, jotta runon merkityksen ja tunnelman voisi ymmärtää mahdollisimman hyvin. Jos laulaja ei ymmärrä, mistä hän laulaa, hän ei myöskään voi välittää yleisölle liedin tarinaa. Käännöksiä voi jatkossa hyödyntää esimerkiksi lied-konsertin käsiohjelmissa. Jos liedä tekee yhdessä oman pianistin kanssa, niin myös pianistin tekemä käännös on tärkeä ottaa huomioon harjoitusprosessin aikana.

Sävellyksenä Stänchen ei ole kovin pitkä - se koostuu vain kolmesta sivusta. Liedin muotorakenne on rondomuoto A-B-A. Ensimmäinen ja kolmas säkeistö ovat keskenään identtiset. Toinen säkeistö tarjoaa kuulijalle melodisen ja tonaalisen kontrastin toistuvilla modulaatioilla (Stark, L. 1995, 328). Ständchenin runo on puhutteleva ja se antaa mielestäni laulajalle mahdollisuuden olla leikkisä.

Oli kysessä sitten mikä tahansa lied, niin pyrkimykseni on aina ensin istuttaa rytmi kehooni. Minulla on tapana lukea laulun sanat ääneen ja ”sihistä” tekstiä rytmisissä, koska näillä menetelmillä laulun omaksuminen helpottuu. Sihinässä kuvittelen mielessäni laulun melodian ja sanat, mutta suustani kuuluu vain sihinää. Sihisemällä laulaja saa nopeamman tuntuman laulamissa käytettäviin hengityslihaksiin. Luen tekstiä alkuvaiheessa varsinaista esitystempoa hitaammin, koska silloin saan selkeästi lausuttua kaikki

saksankielen äänteet. Ääntämiseen saa neuvoja omalta opettajalta, mutta myös fonetiikan kurssilta saa paljon apuja ääntämiseen. Ja kun tekstin lukeminen alkaa sujua, siirryn työstämään melodiaa. Ensimmäiseksi saatan kuunnella muutaman malliesimerkin eri liedlaulajien tulkitsemina, kuten esimerkiksi Dietrich Fisher-Dieskau, Thomas Quasthoff, Jessye Norman tai Elisabeth Schwarzkopf. Tapoihini kuuluu myös laulaa ensin markkeeraten, oktaavia matalammalta korkeudelta, ja vasta sitten, kun osaan kunnolla melodian, siirryn laulamaan sitä oikealta korkeudelta. Markkeerauksen avulla laulajat pystyvät helpoimmin välttämään oppimista väärään lihasmuistiin.

Stänchenin esitysohjeeksi on annettu *Anmutig bewegt*, joka tarkoittaa viehkeän tai viehättävän liikkuvasti. Laulussa kertojana on nuori tyttö, joka kohtaa puutarhassa kolme opiskelijaa, joten esitysohje on erittäin osuva. Pianisti aloittaa soittamalla G-duurin säveliä murtosointuina. Nämä murtosoinnut luovat leikkisän tunnelman. Säestys luo myös mielikuvan kuulijalle runossa esiintyvien opiskelijoiden soittimista ilman, että se jäljittelisi niitä kirjaimellisesti (Stark, L. 1995, 328). Liedin leikkisyys tempaa helposti laulajan mukaansa. Minusta oli tärkeää pitää tempo rauhallisena. Jos tempo kiihtyi liikaa, niin lauluteksti alkoi puuroutua. Säveltäjä on merkinnyt tähän liedtiin paljon voimakkuusmerkintöjä, kuten piano ja pianissimo. Nämä voimakkuusmerkinnät oli mielestäni helpompi toteuttaa rauhallisemmassa tempossa. Kurssitutkintokonsertissa minua säestänyt pianisti oli minulle jo entuudestaan tuttu henkilö. Meidän yhteistyö sujui hyvin ja hänelle oli helppo ehdottaa itselleni mieleen tulleita asioita.

Pianisti oli laululuokkamme säestäjä, joka yleensä säestää kaikkien laulajien kurssitutkinnot. Me harjoittelimme kerran viikossa säestystunnilla, koska sen verran koulun puolesta oli resurssoitu laulajien säestystunteihin. Lähempänä kurssitutkintokonserttia harjoituskertoja lisättiin hieman ja ne pyrittiin pitämään Sigyn-salissa, jossa konserttikin pidettiin. Muistan, että ensimmäinen saliharjoitus Sigynissä oli erikoinen ja jännittävä hetki, koska tähän asti olin harjoitellut liedä pelkästään luokahuoneessa tai Auditoriossa. Sigyn-salin suuri koko yllättää jostain syystä aina laulajan ja monesti olo tuntuu siellä pieneltä. Suuren salin haasteena laulajalle on yleensä tekstin selkeys ja joskus laulajat saattavat lähteä ”puskemaan” ääntä. Onneksi meillä oli lähempänä kurssitutkintoani useita harjoituksia kyseisessä salissa, niin totuin salin akustiikkaan. Toki olen esiintynyt aiemminkin Sigyn-salissa, mutta silti uuden kappaleen kanssa sinne meneminen on aina ollut jännittävää.

Lopullisessa esityksessä, kun liedin teksti ja melodia sujuivat hyvin, pystyin paremmin keskittymään liedin tulkitsemiseen. Olin rentoutunut ja heittäydyin esityksessä täysillä roolihahmoon.

3.2 Ture Rangström: Flickan under nymånen nro. 2 (Tyttö uudenkuun alla)

Jag har nigit för nymånens skära.
Tre ting har jag önskat mig tyst.
Det första är du och det andra är du
och det tredje är du, min kära.
Men ingen får veta ett knyst.
Jag har nigit för nymånens skära
tre gånger till Jorden nu.

Och om månen kan ge vad vi önska,
så önskar jag tre gånger till, och krona
jag bär, när marken sig klär
och björkarna gunga af grönska
och lärkorna spela sin drill. Det är
långsamt att önska och önska.
O, vore min kära här!

Lyft nu upp honom, stormmoln,
på vingen och tag honom, våg,
på din rygg.
Han är ung som jag,
han är varm som jag,
han är härlig och stark som ingen,
och säll skall jag sofva och trygg
i hans armar engång under vingen af
natten, tills natt blir dag.

Teksti: Bo bergman (1869-1967) (Ture
Rangström Sångers, 1980, 20-23)

Olen niiannut uudenkuun sirpille.
Kolme asiaa olen hiljaa toivonut.
Ensimmäinen olet sinä, ja toinen olet
sinä ja se kolmas olet sinä, rakkaani.
Mutta ei kerrota sitä kenellekään.
Olen niiannut uudenkuun sirpille
kolme kertaa maahan asti.

Ja jos kuu voisi toteuttaa toiveemme,
toivoisin vielä kolme kertaa. Kruunua
kantaisin, kun maa pukeutuu vihreään,
ja koivut keinuvat vehreinä ja leivot lau-
lavat trillejään. On pitkästyttävää vaan
toivoa ja toivoa.
Oi, olisipa rakkaani täällä!

Nosta hänet ylös siivillesi, myrskytuuli,
ja ota hänet selkääsi aalto.
Hän on nuori kuten minä,
hän on yhtä lämmin kuin minä,
hän on ihanampi ja vahvempi, kuin ku-
kaan muu, ja voin vain nukkua onnelli-
sena ja turvassa hänen sylissänsä alla
yön siipien, kunnes yö vaihtuu päiväksi.

Käännös: Nathalia Hyvärinen Kanerva

Ture Rangström ihaili runoilija Bo Bergmania ja sävelsi useammalle hänen runolleen musiikillisen asun. Vuonna 1924 Rangström sävelsi viisi balladia Bo Bergmanin runoihin. Laulusarjan laulu Flickan under nymånen on kuin nykypäivän Disney-prinsessa laulu. Nuori tyttö niiäa uudenkuun sirpille ja toivoo, että hänen rakkaansa olisi täällä. Ihastuin kappaleeseen, koska sen runo on hurmaava ja pianosäestyksellä on suuri rooli kokonaisuuden kannalta. Pianistini osallistui tarinankerrontaan luoden efektejä ja värejä, jotka kuvasivat esimerkiksi linnun laulua tai nuoren tytön viattomia ajatuksia.

Rangström on säveltänyt nerokkaasti koko kappaleen. Se alkaa pienestä ja kasvattaa intensiteettiä loppuun saakka. Välillä jännite purkautuu, mutta palaa nopeasti takaisin pieneksi. Nousevat ja laskevat intensiteetit ovat, kuin nuoren tytön ajatusten purkauksia, joita hän vahingossa sanoo ääneen. Esitysohjeeksi on annettu Con grazia, joka tarkoittaa suloisesti.

Rangström oli itsekin laulaja ja laulunopettaja, joten sävellyksissään hän tiesi, kuinka pystyi hyödyntämään koko lauluäänen potentiaalin. Esimerkiksi tämän laulun rytmit vastaavat puhetta ja intervallihyppyt ovat loogisia. Kuten Murtomäki kirjoittaa artikkelissaan, Rangströmin laulut ovat usein resitatiivimaisia (Murtomäki V. 2014).

Flickan under nymånen vaatii laulajalta paljon, varsinkin sopraanoääneltä, koska laulussa liikutaan paljon eri rekistereissä. Ensimmäisen säkeistön pianissimosävyt kuvaavat nuoren tytön salaisuutta. Nuori tyttö meinaa paljastaa vahingossa salaisuutensa, jota kuvataan tahdeissa crescendo ja diminuendo merkeillä. Laulu liikkuu keskirekisterissä ja käy matalimmillaan pienen oktaavin b:ssä. Toisen säkeistön dynamiikkamerkintä on Poco forte eli vähitellen voimistuen. Aivan kuin runon nuori tyttö yrittäisi toivoa entistä enemmän, että hänen rakkaansa olisi täällä. Hän voi jopa kuulla leivojen laulamien trillit, mutta sitten äänenvoimakkuus muuttuu taas hiljaiseksi. Nuorta tyttöä ikävyyttää, koska toiveiden toteutuminen ottaa aikaa. Hän toivoo entistä kovemmin, mutta tällä kertaa pianissimo sävy värittää suurimman toiveen. Kolmas säkeistö ponnahtaa lentoon myrskytuulen lailla, kun laulaja ja pianisti lähtevät kasvattamaan fortessa kappaleen loppuhuipennusta. Tässä säkeistössä on huipennuksena laulun korkein sävel - kaksiviivainen gis. Viimeinen sivu on kuvailua siitä, kuinka nuori tyttö voisi nukkua turvassa rakkaansa sylissä, kunnes yö vaihtuu aamuun. Yksinlaulu loppuu herkkään ja lempeään loppusoittoon.

Ture Rangströmin säveltämä Flickan under nymånen on kuulunut lauluohjelmistooni todella pitkään. Kaikista kurssitutkintokonserttini kappaleista tämä on ollut kaikista varmin ja ehdoton suosikkikappaleeni. Sen työstäminen alkoi syksyllä vuonna 2017, jolloin liedluokan opettaja suositteli sitä minulle ja pianistilleni. Toteutin tämän kappaleen kohdalla täsmälleen samat rutiinit kuin Stänchenin kohdalla. Ensin tutustuin tekstiin ja sen sävellyshistoriaan. Toiseksi istuutin rytmin kehoon ja kolmanneksi tein käännöksen. Valmis kappale esitettiin ensimmäisen kerran Turun konservatorion ja Turun AMK:n liedluokan päätöskonsertissa saman vuoden marraskuussa. Liedkonsertin jälkeen olen vienyt tätä kyseistä yksinlaulua mestarikursseille ja esittänyt sitä usein kilpailuissa. Se on toiminut myös hyvänä koelaulukappaleena.

4 LAULA TYTTÖ -TEATTERIESITYS

Taideakatemian kolmannen vuoden teatteri-ilmaisun ohjaajan opiskelijoilla oli opinnoissaan tulossa jakso, jossa heidän piti valmistaa oma 30-45 minuutin mittainen teatteriesitys. Opiskelijoiden ohjaamat teatteriesitykset olivat osana Taideakatemian festivaalipahtumaa, jossa nuoret opiskelijat tämän tapahtuman avulla pääsivät näyttämään taitonsa aloittelevina ohjaajina.

Laula tyttö -teatteriesityksen ohjaaja otti aluksi yhteyttä minuun ja toiseen laulajaan ja pyysi meitä mukaan laulamaan projektiinsa. Kiinnostuin asiasta heti ja halusin olla ehdottomasti mukana. Tässä teatteriesityksessä yhdistyi klassinen musiikki ja teatteri. Harjoitusprosessin alussa teatteriesityksellä ei ollut nimeä ja kaikista teokseen liittyvistä asioista puhuttiin työnimellä ”Lapsena kaikki oli paremmin”. Lopullinen nimi valikoitui myöhemmin äänestyksellä, ja teos sai nimekseen Laula tyttö. Inspiraationa nimelle ja koko projektille toimi Oskar Merikannon sävellys Laula tyttö!

4.1 Laulaja teatterilavalla

Laula tyttö -teatteriesitys tarjosi minulle uuden näkökulman yksinlaulujen tekemiseen. Perinteisesti, kun esitän esimerkiksi liedä flyygelin mutkassa, minä pysyn paikallani liedin loppuun asti ja elehdin tarvittaessa, jos se mielestäni sopii liedin luonteeseen. Laula tyttö -teatteriesityksessä minusta tuli näyttelijä ja valmistin siihen itselleni entuudestaan tuttuja yksinlauluja. Uusi asetelma haastoi minut käytännössä tuomaan roolihahmoni eleitä enemmän esiin yksinlaulujen kautta kuin perinteisessä esittämiskäytännössä. Teatteriesityksessä minun piti laulajana ja näyttelijänä ottaa ”koko lava haltuun”.

Harjoitukset aloitettiin joulukuussa vuonna 2017. Niitä oli paljon ja välillä ne olivat intensiivisiä. Työstettävä aiheemme oli lapsen kasvutarina aikuiseksi. Ohjaaja keskittyi harjoituksissa syventämään aluksi yhteistyötä toisen laulajan kanssa. Olemme tunteneet toisemme vuodesta 2012 lähtien ja yhteistyömme syveni entisestään tämän projektin myötä. Vaikka olimmekin tunteneet pitkään, niin pystyimme silti oivaltamaan uusia asioita toisistamme. Ohjaaja teetti meille paljon harjoitteita, joita käytetään teatterissa. Tällaisia harjoitteita olivat esimerkiksi rajojen rikkominen, suuret eleet, heittäytyminen ja ”mo

kaaminen”. Aluksi nämä harjoitukset olivat minulle haastavia. Ohjaajalta sai onneksi paljon yksilöohjausta, mikä auttoi prosessin aikana. Yksinlauluja harjoiteltiin aluksi taustanauhan kanssa. Myöhemmin harjoituksiin liityivät myös muusikot. Harjoituksiin sisällytettiin joskus syvällistä pohdintaa kunkin omasta lapsuudesta ja tulevaisuuden peloista, mutta toisinaan harjoituksissa myös leikittiin ja piirreltiin. Ohjaaja oli taitava luomaan harjoituksiin rennon tunnelman.

Normaalisti, kun tehdään teatteria, näyttelijät opettelevat paljon vuorosanoja. Ohjaaja kuitenkin halusi meidän laulajien hyödyntävän tässä projektissa omaa instrumenttiamme, joten kaikki vuorosanat oli korvattu laulumusiikilla. Ohjaaja halusi myös antaa meille mahdollisuuden lepuuttaa ääntämme välillä esityksen aikana, joten hän sijoitti liedien välille instrumentaalimusiikkia. Instrumentaalimusiikki toimi myös efektinä, jolla pysytettiin luomaan mielikuva ajan kulusta. Laula tyttö -teatteriesityksessä esitettiin seuraavat kappaleet (minun esittämäni laulut ja oopperaduetto on tummennettu):

C. Debussy:	Valse ”La plus que lente”
J. Offenbach:	Les Contes d’Hoffmann: Barcarolle
S. Barber:	A Green Lowland of Pianos
L. Bernstein:	I Hate Music!: 5. I’m A Person too!
W. Lutoslawski:	4 Silesian Melodies: 4. Rektor
L. Bernstein:	I Hate Music!: 2. I Hate Music
F. Poulenc:	La Courte Paille: 3. La reine de cœur
A. Merikanto:	Kehtolaulu
M. Mussorgsky:	Näyttelykuvia: 2. Il Vecchio castello
O. Merikanto:	Laula Tyttö

Harjoitusten edetessä laulajista muodostuivat roolihahmot Hertta ja Minttu, jotka olivat teoksen päähahmot.

4.2 Mintun roolihahmo

Minun esittämäni roolihahmo Laula tyttö -teatteriesityksessä oli nimeltään Minttu. Hänellä oli päällään vaalea hame, raidallinen pusero ja hiukset olivat kahdella saparolla. Herttaan verrattuna Minttu oli ujo lapsi. Monesti leikeissä Minttu saattoi ensin epäröidä, mutta halusi kuitenkin kovasti leikkiä mukana.

Kuva 1. Minttu lapsena (Kuva: Marianna Metsälampi)

Laula tyttö -teatteriesitys alkaa sellon ja harmonikan yhteisellä duetolla, minkä aikana kaksi leikkivää lasta tulevat esiin ensimmäistä kertaa. Leikin yhteydessä he piirtävät ensin toistensa muotokuvat. Sen jälkeen lapset lisäävät kuvaansa piirroksen siitä, mitä he haluavat olla isona. Hertta huomaa takanaan äidin vaatekaapin ja haluaa mennä leikkimään äidin vaatteilla. Ujo Minttu empii, mutta ei voi vastustaa kiusausta, koska hänkin haluaa olla mukana Hertan hauskanpidossa.

Barcarolle oopperadueton aikana roolihahmojen eri intressit tulevat selkeämmin esille. Hertta haluaa meikkailla, mutta Minttu on taas vastahakoinen. Hertan oman laulun aikana Minttu katselee vierestä. Hetken katseltuaan Hertan leikkiä se ei oikein enää kiinnosta Minttua ja hän uppoutuu omiin ajatuksiinsa.

Laulaessaan Leonard Bersteinin laulua I'm A Person Too! Minttu tajuaa, että hänkin on yksilöllinen ihminen - hän ei ole samanlainen kuin Hertta, eikä hänen tarvitse leikkiä samoja leikkejä. Minttu puolestaan tykkää ilmapalloista, hevosista, elokuvista, pehmoisista, lämpimistä ja ennen kaikkea punaisista asioista. Minttu toteaa vahvasti, että vaikka hän on vain kymmenvuotias, niin hän on ainutlaatuinen persoona, kuten kaikki muutkin ovat. Yksinlaulun loppuksi Minttu pistää päähänsä punaisen hatun, johon hän rakastui. Aikaa kuluu.

Sello ja harmonikka soittavat seuraavaksi yhdessä Witold Lutoslawskin Silesian Melodioista sen neljännen osan Rektor. Vauhdikkaan instrumentaalimusiikin aikana Minttu kasvaa aikuiseksi, mutta elämä turhauttaa häntä, eikä hän tunnu sopivan aikuisena mihinkään ammattiin. Hänen ystävänsä Hertta puolestaan on löytänyt työn ja hän tekee samoja rutiineja päivästä toiseen. Tätä Minttu ei halua ja hän syrjäytyy.

Mintun turhautuneisuus purkautuu toisessa Leonard Bersteinin laulussa I Hate Music. Minttu yrittää saada kontaktia Herttaan. Jos roolihahmot puhuisivat, niin Minttu sanoisi Hertalle, että älä ole niin aikuinen, irrotaudu oravanpyörästä, ole huolettomampi, ole kuin lapsi. Hertta kuitenkin torjuu Mintun, ja lopulta Minttu poistuu vihaisena, mutta samalla haikeana paikalta. Mintun synkät ajatukset yksinäisyydestä ottavat vallan ja samaan aikaan Hertta kuuntelee taustalla.

Minttu laulaa molempien roolihahmojen ajatuksia Aarre Merikannon Kehtolaulussa, mutta ennen kaikkea hän laulaa siitä, että nyt pitäisi luopua sisäisestä lapsuudesta ja alistua aikuisuuteen. Kehtolaulun melankolista tunnelmaan korosti se, että suomalaista liediä säestettiin harmonikalla. Lopulta Minttu luopuu rakkaasta punaisesta hatustansa ja molempien roolihahmojen painajainen alkaa.

Kuva 2. Minttu aikuisena (Kuva: Marianna Metsälampi)

Jälleen aika kuluu. Sellon ja harmonikan soittaessa Modest Mussorgskyn Näyttelykuvia nro. 2 Il vecchio Castello Minttu on joutunut oravanpyörään ja hän tekee päivästä toiseen samoja rutiineja. Sitten Minttu herää yhdessä Hertan kanssa painajaisesta.

Oskar Merikannon lempeäsävyn Laula tyttö laulun aikana valo paistaa risukasaan ja elämänilo voittaa. Tytöt kohtaavat – jälleennäkeminen on herkkä ja koskettava hetki. Molemmat kaivavat esiin vanhat piirustukset toisistaan. Tässä koko projektin teema kiteytyy.

Teoksen loppuksi kuullaan vielä iloinen pätkä Debussyn Valsesta. Sen aikana Minttu aloittaa taas hippaleikin Hertan kanssa.

5 LOPUKSI

On ollut ihanaa huomata, että liedmusiikista on tullut tärkeä osa klassista musiikkia. Esimerkiksi liedkonserttien tarjonta on lisääntynyt huomattavasti ja se selvästi kiinnostaa kuulijoita. Kuulijat tulevat kuuntelemaan tarinoita, joita duot kertovat yhdessä.

Laulajana olen oppinut noudattamaan klassisen musiikin esittämiseen liittyviä perinteitä, jotka ovat olleet läsnä koko opintojeni ajan. Tasavertainen yhteistyö pianistin kanssa on mielestäni tärkeää, koska liedissä ei ole kyse siitä, että säestäjä säestää vain laulajaa. Lied on ennenkaikkea yhteismusisointia, jossa muusikot yhdessä tekevät taidetta ja pyrkivät saamaan nuottikuvan elävään muotoon.

Yksinlaulujen valmistamisessa yllätyin siitä, että kuinka paljon aikaa yhden laulun kypsyttäminen voi viedä. Esimerkiksi lauluohjelmistossani on paljon lauluja, joita olen työstänyt pitkään ja vasta nyt niiden esittäminen alkaa olla luontevaa. Yllättävää on myös se, että pieniä, mutta merkityksellisiä yksityiskohtia löytyy aina, jopa entuudestaan tutuista kappaleista.

Tämän opinnäytetyöni avulla olen oppinut entistä enemmän itsestäni, siitä millainen esiintyjä olen laulajana. Musiikin esittäminen tuo minulle mielihyvää. Nautin, kun saan esiintyä yleisölle ja olla osana heidän konserttikokemustaan. En halua luokitella itseäni yhden tietyn tyyli-suunnan esittäjäksi. Laulajana voin esittää oopperaa, liedä, yksinlauluja tai vanhaa musiikkia, mutta ennen kaikkea pidän itsenäni laulajana, joka kertoo tarinoita musiikin kautta yleisölle.

Olen tullut paremmin tietoiseksi myös siitä, millaista liedmusiikin esittäminen on perinteisessä liedkonsertissa ja millaista se on teatterilavalla. Yhdistäviä tekijöitä on monia, sillä molemmissa esityksissä on mm. seuraavia yhteisiä tavoitteita: tarinan kerronta yleisölle, mahdollisimman luonteva eläytyminen ja musiikin tekeminen sekä tulkinta ja esiintyminen yhdessä muiden kanssa. Laula tyttö -teatteriesitys oli opettavainen ja silmiä avaava kokemus. Opin heittäytymään ja olemaan rohkeampi lavalla.

Olen ollut onnekas, kun olen saanut mahdollisuuden kehittää itseäni laulajana ja tehdä töitä musiikin parissa monien tärkeiden ja taitavien muusikoiden kanssa. Musiikkipedagogioulutuksen aikana olen löytänyt itsestäni monipuolisen muusikon, mutta ennen kaikkea olen löytänyt itsestäni laulajan, joka kertoo tarinoita musiikin kautta.

LÄHTEET

Kirjalliset:

Heilmann, M. 2009. OPERA – Composer – Works – Performers: h.f.ullmann

Irving, D. 2002. Ammatti: muusikko

Stark, L. 1995. A guide to the solo songs of Johannes Brahms. Bloomington : Indiana University Press.

Internet:

Aura, M. Lied on uhanalainen laji! Viitattu 8.10.2019 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/09/27/lie-d-uhanalainen-laji>

Bozarth, S.G & Frisch W. Johannes Brahms Article Viitattu 8.10.2019 <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000051879?rskey=CjykHp>

Murtomäki, V. 2014. Artikkelisarjat: Romantiikan laulukulttuuri etelä-, pohjois, ja itä-Euroopassa 6. Skandinavia Viitattu 8.10.2019 http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/View?id=rom_laulu6&q=rangström&type=basic&tab=0

Murtomäki, V. 2005. Saksalaisen liedin varhaisvaiheet ja lied-runous Viitattu 8.10.2019 http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/View?id=rom_lied1&q=Saksalaisen%20lied%20varhaisvaiheet%20ja%20lied-runous&type=basic&tab=0

Särkkä, H. 2013 Viitattu 31.10.2019 Terveiset musiikkimatkalta Mestarikursiilla mestareiden opissa <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/06/24/mestarikursiilla-mestareiden-opissa>

Wallrup, E. 2016 Viitattu 8.10.2019 http://www.swedishmusicalheritage.com/composers/rangstrom-ture/SMH-W1709-Five_ballads_to_poems_by_Bo_Bergman

Nuotit:

Beethoven Ausgewählte Lieder, C.F. PETERS, FRANKFURT, LONDON, NEW YORK, 1983

Entten Tentten – suomalainen lastenloru, Lintinen K., FINNISH MUSIC INFORMATION CENTRE, HELSINKI 2000

Hugo Wolf Spanish and Italian Songbooks, DOVER PUBLICATIONS, INC. NEW YORK, 1989

Jean Sibelius Complete Works: Series VIII: Works for solo voice: Vol.2, BREITKOPF & HÄRTEL, WIESBADEN, LEIPZIG, PARIS, 1998

Johannes Brahms Complete songs for solo voice and piano – Series IV, DOVER PUBLICATIONS, INC. NEW YORK 1980

Leevi Madetoja Yksinlauluja, Uusitalo, H., FAZER MUSIIKKI OY, HELSINKI 1987

Ravel Five Greek folk songs for voice and piano, INTERNATIONAL MUSIC COMPANY, NEW YORK 1962

Songs for solo voice and piano – Wolfgang Amadeus Mozart, DOVER PUBLICATIONS, INC. NEW YORK 1993

Ture Rangström Sångar, NORDISKA MUSIKFÖRLAGET, NMS 3557, 1980

CD-levy:

Juntunen, H. & Djupsjöbacka, G. 2002. Leevi Madetoja complete Lieder Vol.2. ONDINE

Liite 1. Leevi Madetoja: Talvikuutamolla

52

Omistettu Annikki Uimoselle

Talvikuutamolla

Larin Kyösti

Vintermänsken – Mondschein im Winter – By Winter Moonlight

Övers. av Joel Rundt – Deutsch von Arnulf Otto-Sprunck – Translated by George L. Buckbee

LEEVI MADETOJA, Op. 26 nr 5

Lento (moderato)

Niin hil-jai-nen on ka-tu, on
 Högt ö-ver tys-ta ga-tor en
 So still ist nun die Stra-sse, der
 The street is ver-y qui-et, the

kuu-las täh-ti-yö, ja van-ha kir-kon-kel-lo jo
 stjärn-strödd him-mel står. Det gam-la tor-nets kloc-ka tolvs
 Ster-ne Glanz er-strah-let. Die al-te Kir-chen-gloc-ke die
 stars are shin-ing bright. I hear the an-cient churchbells strike

kah-ta-tois-ta lyö. Ja
 slag i nat-ten slår. Den
 zwölf-te Stunde slaget. An
 twelve a-cross the night. The

dim. pp pp *dolcissimo*

2da

© 1917 R. E. Westerlund, Helsinki
 1967 Fazer Musiikki Oy, Helsinki

Kuva 3. Leevi Madetoja: Talvikuutamolla

Liite 2. Laula tyttö- juliste

Ohjaus Marianna Metsälampi

Laula tyttö

Klassista musiikkia & teatteria
yhdistävä esitys lapsuudesta
ja mitä sen jälkeen?

Musiikkia mm.
Bernsteiniltä, Merikannolta &
Poulencilta

Esitysajat
31.1 klo 19
1.2 klo 19
2.2 klo 19

Liput ennakoon 2/5 e,
ovelta 4/7 e

www.holvi.com/shop/turkuamk

TURKU AMK
Köysiteatterin aula
Linnankatu 56

Kuva 4. Laula tyttö- juliste (Kuva: Jade Lumen)

Liite 3. Laula tyttö teatteriesityksen tallenne (linkki)

<https://youtu.be/Vq6uQCTgipQ>